

אמר רב פפא, ואיתימא רב שימי בר אשי, ואמרי לה, ויש אומרים מימרא זו בשם כדי [שם חכם] (14) —

רישא, שנאמר בה "זה אומר אני מצאתיה וזה אומר אני מצאתיה", מדברת במציאה, שמתווכחים ביניהם מי מצא ראשון את המציאה — וסיפא, שנאמר בה "זה אומר כולה שלי וזה אומר כולה שלי" — מדברת במקה וממכר, שמתווכחים ביניהם מי קנה את החפץ.

וצריכא — וצריך היה התנא לשנות את דינו גם במציאה וגם במקח וממכר, ולא יכלנו ללמוד מקרה אחד מחבירו.

ב-ב דאי תנא מציאה, שאם היה התנא שונה רק 'אני מצאתיה', **הוה אמינא שדווקא במציאה, הוא דרמו רבנן שבועה עליה** חייבוהו רבנן שבועה, **משום דבמציאה מורי התופס מורה היתר לעצמו לתפוס ממי שכבר זכה במציאה לפניו, וטעם הוראת ההיתר הוא — דאמר, חבראי לאו מידי חסר בה** הרי לחברי אין הפסד אם אני אתפוס ממנו שהרי בחנם באה אליו המציאה וגם לא טרח להשיגה, ולכן **איזל אלך אני אתפוס ואתפליג בהדיה ואתפוס גם בטלית ואתחלק** אתו בה — ומשום כך חייבו רבנן שבועה כדי שעל ידי השבועה יפרוש ולא יורה היתר לעצמו (15).

אבל לגבי "זה אומר כולה שלי", שמדובר לעניין מקח וממכר — דליכא למימר הכי, שבזה אין לומר שמורה היתר לעצמו לתפוס אחר תפיסת חבירו, שהרי תופס דבר שחבירו קנה בדמים, **אימא, יתכן היה לומר, שאם בכל זאת טוען "כולה שלי", זהו משום שהוא סבור שכך היא האמת, ולכן לא** נשביעהו, משום שאין טעם לשבועה זו, שהרי לא יפרוש מחמת השבועה, כיון שסבור שהוא אומר אמת — קא משמע לן שגם בטענת "כולה שלי" צריך להשבע (16).

ואי תנא מקח וממכר ואם היה כתוב במשנה רק את המקרה של "כולה שלי" ולא היה כתוב את המקרה של "אני מצאתיה" [17] הוה אמינא שדווקא התם במקח וממכר הוא דרמו רבנן שבועה עליה חייבוהו רבנן שבועה, **משום דבמקח וממכר מורי מורה התופס היתר לעצמו לתפוס, אע"פ שחבירו הוא זה שקנה את החפץ מהמוכר, וטעם הוראת ההיתר הוא — דאמר, חבראי דמי קא יהיב, הרי כמו שחברי שילם דמים למוכר עבור הטלית, ואנא דמי קא יהיבנא, גם אני גם חפץ ליתן דמים עבור החפץ (18), וכיון שכן — השתא דצריכא לדידי, אשקליה אנא, עתה שצריך אני את החפץ אטלהו אני, שהרי משלם אני עליו דמים, וחבראי ששילם ראשון, ליזיל לטרח ליזבן, ילך ויטרח ויקנה במקום אחר — ומשום כך**

ויבואר לקמן בהערה.

14. על פי מהרש"ל, וע"ש עוד פירוש.

17. עפ"י הגהות הב"ח.

15. עפ"י פי' התוס' ד"ה אי תנא, ועיין בהערה הבאה.

18. כן פירש רש"י, והנה לקמן הגמרא מעמידה שמדובר שקיבל המוכר כסף משניהם, ולפי זה לא היה לרש"י לפרש שהוא רוצה ליתן דמים

16. גם זה עפ"י התוס' שם. אמנם יעוין ברשב"א שרש"י פירש את הסוגיא באופן שונה —

נשביע אותו, שהרי הוא סבור שאומר אמת ולא יפרוש על ידי השבועה, קא משמע לן שגם בטענת 'אני מצאתיה' חייב להשבע (19)

ולכן **צריכא**, צריכה המשנה לחדש שגם בטענת כולה שלי במקח וממכר וגם בטענת אני מצאתיה במציאה, חייב להשבע. (20)

תקנו שישבע, כדי שעל ידי השבועה יודה על האמת —

אבל בזה אומר 'אני מצאתיה', שזהו **במציאה**, **דליכא למימר הכי**, שלא שייך הוראת היתר כגון זו, שהרי אינו יכול לומר שחבירו ימצא במקום אחר, **אימא**, יתכן היה לומר שאם בכל זאת טוען 'אני מצאתיה', לא

קמשמע לן שגם במציאה יש הוראת היתר ולכן אין הוא חשוד על הממון והשבועה — אבל התוספות לא פירשו כן כיון ששיטתם לקמן ג—ב דהחשוד על הממון אינו חשוד על השבועה. ועיין עוד בהערה הבאה.

20. והנה רש"י [ע"א ד"ה במקח] הוסיף שדין יחלוקו הוא דווקא במקום שיתכן שבאמת הטלית של שניהם. אבל שנים הארוזין בטלית וכל אחד מהם טוען 'אני ארגתיה', כיון שאחד מהם ודאי רמאי, אינם חולקים אלא יהיה מונח עד שיבא אליהו — וביאר הרשב"א את דבריו, על פי שיטתו לעיל [הובא בהערה הקודמת], שבמקום שאינו יכול להשבע, החפץ יהיה מונח עד שיבא אליהו. ולכן בזה אומר אני ארגתיה וזה אומר אני ארגתיה, כיון שאינם יכולים להשבע שהרי אחד מהם ודאי רמאי וחשוד על הממון ואינו נאמן בשבועה, משום כך הטלית תהיה מונחת עד שיבא אליהו. — והראשונים הקשו על רש"י ממה שמבואר לקמן ז—א שאם המלוה והלווה ארוקין בשטר ההלוואה, והמלוה טוען שהשטר הוא שלו והלווה טוען שהשטר שלו הוא משום שכבר פרע את החוב, ונפסק על זה בגמרא שיחלוקו, ושם הרי יש ודאי רמאי ומדוע יחלוקו? ותרץ הרשב"א ששם לא יתכן לומר שהשטר יהיה מונח עד שיבא אליהו, דיסוד דין יהא מונח הוא שאנו מעמידים את הספק כמו שהוא ולא מכריעים בו, וזה לא שייך בשטר שהרי אם נאמר יהא מונח, אנו מזכים את

אלא שבאמת נתן דמים, וביאר בתוס' הרא"ש דאף על פי כן תחילת הוראת ההיתר היתה כבר בזמן שחבירו נתן את המעות, קודם שהוא נתן את המעות, ולכן פירש רש"י כאן 'דמים אני רוצה ליתן'.

19. עפ"י התוס' שם. אמנם ברשב"א הביא רש"י פירוש באופן אחר את הסוגיא — דאי תנא מציאה הוה אימא שרק במציאה, הוא דרמו רבנן עליה שבועה, דאף על פי שהחשוד על הממון חשוד גם על השבועה, — מכל מקום כאן אינו נחשב חשוד על הממון, משום דמורי ואמר וכו', וכיון שמורה היתר לעצמו לתפוס, שוב אינו נחשב לגזול, ואינו חשוד על השבועה. אבל במקח וממכר שאין הוראת היתר, הוה אימא שאינו יכול להשבע משום שהחשוד על הממון חשוד גם על השבועה, ובמצב זה החפץ יהיה מונח עד שיבא אליהו (כמבואר בהמשך דברי הרשב"א), קא משמע לן שגם במקח וממכר אינו נחשב חשוד על הממון משום שגם שם מורה היתר לעצמו, וכמו שהגמרא מבארת אחר כך מהי הוראת ההיתר במקח וממכר — ואי תנא מקח וממכר, הוה אימא שדווקא במקח וממכר הוא דרמו רבנן שבועה עליה, ואין הוא חשוד על הממון ועל השבועה משום דמורי ואמר וכו', אבל מציאה שאין בה הוראת היתר אימא לא נשביע אותו ויהא מונח עד שיבא אליהו,

ומקשינן: אם כדבריך, שהמשנה מדברת גם במקח וממוכר, [שכל אחד טוען אני קנייתה מהמוכר], מדוע יחלוקו, הרי ישנה אפשרות לברר את הספק — ולחזי זוזי ממאן נקט! נשאל את המוכר ממי מהם קיבל את הדמים, שהרי נאמן בעל המקח לומר לזה מכרתי

ולזה לא מכרתי⁽²¹⁾.

ומתרצינן: לא צריכא דנקט מתרווייהו — המשנה מדברת במקרה שהמוכר קיבל כסף משניהם — מחד מדעתיה, לאחד מהם נתרצה המוכר למכור ולקח ממנו את הכסף,

הלווה שאינו צריך לשלם, ואם נגבה כסף מהלווה ונעמידהו עד שיבא אליהו נמצא שעשינו מעשה וחיבנו את הלווה. וכעין זה כתב בבית הלוי סימן ל"ב. — ובריטב"א [החדשים] תירץ שבשטר אין ודאי רמאי כיון שיתכן שפרע לו החצי. ודבריו צריכים עיון, שהרי גם בזה אומר אני ארגתיה וכו' יתכן שאחד מהם הקנה את חצי הטלית לחבירו, ובכל זאת נחשב שיש כאן ודאי רמאי כיון שאחד מהם משקר בטענתו שאומר 'אני ארגתיה', ואם כן גם בשטר אף שיתכן שפרע לו החצי, מכל מקום כיון שהמלוה טוען שהשטר לא נפרע כלל והלווה טוען שהשטר נפרע כולו אם כן יש כאן בודאי רמאי, וצ"ע. — והתוספות חולקים על רש"י וסוברים שגם בזה אומר אני ארגתיה וזה אומר אני ארגתיה — יחלוקו! ובביאור שיטתם ועוד בדברי רש"י עיין לקמן ג — א הערה מספר 8.

ולשיטתו פירש התוס' כאן את הסוגיה באופן אחר, והוא שאף שהמוכר אינו נאמן לומר לזה מכרתי, מכל מקום כיון שהוא עד אחד אם כן אותו שהעד מסייעו יפטר משבועה, שעד אחד המסייע לטענת הנתבע פוטר משבועה, ויותר מכך, מי שהעד מעיד נגדו יתחייב בשבועה דאורייתא, כדין כל מי שעד אחד מעיד נגדו שחייב שבועה מדאורייתא —

ועל זה מתרצת הגמרא שהמוכר נטל כסף משניהם ואין הוא זוכר ממי נטל כסף מדעתו וממי בעל כרחו, ואם כן אין כאן עד המסייע ולכן נשבעים שניהם —

ומדברי תוס' אלו הוכיח הרא"ש ששיטת התוס' שעד המסייע פוטר משבועה, והביא שם הרבה ראיות לדבריו. ורבו בזה השיטות בראשונים ובפוסקים, — שיטת הרמב"ן שעד המסייע פוטר רק משבועה דרבנן, ובטור הביא דעת רב מתתיהו גאון שעד המסייע אינו פוטר כלל משבועה, ועיין בקצות החושן סימן רכ"ב ס"ק ב' בשיטת הרמב"ם בזה, ועי"ש בנתיה"מ ובחידושי הגרשש"ק.

ובעיקר דין זה שחידשו התוס' שעד המסייע פוטר משבועה, נסתפק הגרעק"א, האם פירוש דין זה הוא שכשיש עד המסייע שוב אין סיבה לחיוב שבועה, או שעדיין יש כאן סיבה לשבועה, אלא שעד אחד מועיל כאילו נשבע. ונפקא מינה לענין גלגול שבועה, שאם אין כאן סיבה לשבועה אם כן אינו יכול לגלגל עליו שבועות נוספות, אך אם עדיין הוא מחויב שבועה, אלא שהעד הוא במקום שבועה, שפיר

21. קידושין עג ב, והנה שם בסוגיא נחלקו רש"י והתוס' בביאור הסוגיא, דשיטת רש"י היא, שבסוגיא שם מבואר שאם נטל המוכר דמים רק מאחד, נאמן המוכר לומר לזה מכרתי, ואף שהחפץ כבר אינו ביד המוכר. אך התוס' שם הקשו על רש"י מדוע נאמן הרי הוא רק עד אחד, ולכן פירשו שם את הסוגיה באופן אחר. ולשיטת התוס' באמת אם אין החפץ ביד המוכר אינו נאמן לומר לזה מכרתי. [ובביאור שיטת רש"י כתב הר"ן שם שרבנן תקנו נאמנות מחודשת למוכר, דומיא דנאמנות שיש לדיין ולחיייה, שאין מישהו אחר שיכול להעיד בזה].

את הכסף מדעתו של מוכר, ומי כפה את המוכר ליטול את הכסף — ובמקרה זה גם אם המוכר טוען שהוא זוכר מי נתן לו את הכסף מדעתו, אינו נאמן! כי כל נאמנות המוכר לומר "לזה מכרתי", זהו דווקא אם

ומחד בעל כרחיה, ולאחד מהם לא נתרצה המוכר למכור לו, והלה כפה את המוכר ליטול ממנו את הכסף בעל כרחו של מוכר, ולא ידענא, ואין אנו יודעים, (22) מי הוא מדעתיה ומי הוא בעל כרחיה, מי הוא שנתן

מדאורייתא שהרי בדאורייתא יש רק 'נשבעין ונפטרים'. — ובהכרח שדעת התוס' ששבועה זו היא שבועת הנפטרים.

אמנם במאירי כאן חלק על תוס' וכתב שכאן אין זה ככל שבועת עד אחד, שהרי שבועת עד אחד היא שבועת הנפטרים ואילו כאן זוהי שבועת הנוטלים! —

ולקמן ג-א יש הוה אמינא בגמרא ששבועת המשנה היא שבועה דאורייתא, ולכאורא יש להוכיח מזה ששבועה זו היא שבועת הנפטרים, שאם לא כן השבועה איננה דאורייתא. אמנם יעוין ברשב"א שם שכתב דאמת היא ששבועת המשנה היא שבועת הנוטלים, ודלא כסברת הגמרא שם, ועיי"ש מדוע לא פרכה הגמרא כן. — וצ"ע שהרי הרשב"א עצמו הסכים כאן עם דברי רבינו תם שכשיש עד אחד על שכנגדו להשבע שבועה דאורייתא, וזהו בהכרח משום שהשבועה היא שבועת הנפטרים שאם לא כן אין השבועה מדאורייתא, ואם כן כיצד כתב לקמן ששבועת המשנה היא שבועת הנוטלים, וצ"ע.

ויעוין בהגהות הגר"א סימן פ"ז סק"ו שהוכיח מדברי התוס' שעד אחד מועיל לפטור משבועת הנוטלין, וצ"ב שהרי מדברי התוס' מוכח ששבועה זו היא שבועת הנפטרים שהרי כתבו ששבועה זו היא שבועה דאורייתא, ויש להאריך בזה.

ובעיקר סוגיא זו של עד המסייע, יש אריכות גדולה בראשונים ובאחרונים כאן, ואכמ"ל.

22. עפ"י רש"י וגרס בגמרא 'ולא ידענין', ואין

יכול לגלגל עליו שבועות נוספות. — אך יעוין בשער המשפט סימן צ"ד סק"ב שכתב דגם לשיטות שעד המסייע פוטר משבועה, מכל מקום אינו יכול לפטור משבועת גלגול, [ודלא כמהר"י בסאן], ופליגי בזה על הקצוה"ח סי' פ"ז סק"י הסובר שעד אחד פוטר גם משבועת גלגול. והנה מצאנו שני סוגי שבועות — 'שבועת הנפטרים' ו'שבועת הנוטלים' — שבועת הנפטרים היא במקום שעליו להשבע כדי להפטר, דוגמא לכך התובע מחבירו חפץ ועד אחד מסייע לטענתו, שעל הנתבע להשבע נגד העד ולהפטר מתשלום החפץ. — ושבועת הנוטלים היא במקום שנשבע כדי ליטול ממון, והנה הכלל הוא ש'כל הנשבעין שבתורה נשבעין ולא משלמים' [כמבואר בשבועות ריש פרק כל הנשבעין] והיינו שמדאורייתא יש רק 'שבועת הנפטרים', ומה שמצינו נשבעים ונוטלים אין זה אלא מדרבנן כמבואר בשבועות שם.

ונסתפקו האחרונים, בגדר שבועת שנים ארוזין בטלית, האם זוהי שבועת הנוטלין שהרי על ידי שבועתו נוטל את חצי הטלית — ואם כן זוהי שבועה דרבנן. או שמא שבועה זו היא שבועת הנפטרים שהרי הוא תפוס בטלית וחבירו תובע ממנו את מה שתפוס בו, ועל ידי השבועה נפטר מלתת את חצי הטלית לחבירו — ואם כן זוהי שבועה דאורייתא.

ויש להוכיח מדברי התוספות כאן, ששבועה זו היא 'שבועת הנפטרים'. שהרי כתבו התוס' שאם יש עד אחד על שכנגדו להשבע שבועה דאורייתא — ואם השבועה שבמשנתנו היא שבועת הנוטלים, אם כן לא יתכן שהשבועה היא

את שכרם מן החנווני, ואחר השבועה נוטלים מן בעל הבית את שכרם — אך בן ננס חולק וסובר שהחנווני והפועלים נוטלים מבעל הבית ללא שבועה, שהרי אם נחייבם שבועה בהכרח שאחד מהם ישבע לשקר, שהרי לא יתכן שהחנווני נתן והפועלים לא קבלו, ובמקרה כזה אין משביעים כלל, כדי למנוע שבועת שקר ודאית.

ומקשה הגמרא — לדעת בן ננס שאין מחייבים שבועה במקום שודאי תהיה שבועת שקר, אם כן כיצד משביעין את השנים הארוזין בטלית שיש להם חלק בטלית זו, הרי אחד מהם ודאי משקר — שהרי רק מי שהגביה ראשון את המציאה יש לו חלק בטלית והשני גזלן.

ומתריצין: **אפילו תימא בן ננס**, יתכן שמשנתנו היא אף אליבא דשיטת בן ננס, משום שכל דברי בן ננס אמורים דווקא **התב**, לגבי חנווני, משום **שודאי איכא שבועת שוא**, וכיון שאחד מהם ודאי נשבע לשקר — אין נשבעים כלל.

אבל **הכא**, בשנים ארוזין בטלית, **איכא למימר דליכא שבועת שוא** אין כאן הכרח שאחד מהם ישבע לשוא משום **דאימור** יתכן לומר **דתרוייהו בהדי הדדי אגבהוה** ששניהם הגביהו את הטלית כאחת, ואם כן

קיבל כסף מאדם אחד ואין אנו יודעים מי הוא, אבל אם קיבל כסף משנים שוב אינו נאמן לומר מזה קבלתי מדעתי ומזה בעל כרחי. וטעם הדבר הוא, שכיון ששניהם היו חפצים לקנות את החפץ, יש לומר שאינו זוכר למי נתרצה לבסוף, ורק אם קיבל כסף מאחד נאמן הוא לומר שזוכר למי מכר.

שנינו במשנה, שקודם החלוקה על כל אחד מהם להשבע לשלל הפחות חצי טלית שלו!

ודנה הגמרא: **לימא מתניתין דלא כבן ננס**, לכאורה משנה זו היא שלא כדברי בן ננס⁽²³⁾ — **דאי בן ננס האמר כיצד אלו ואלו באין לדידי שבועת שוא** —

שנינו במשנה [שבועות מה — א] שאם אמר בעל הבית לחנווני — תן לפועלי מעות בשווי סלע ואני אשלם לך, — והחנווני טוען שקיים את מצוות בעל הבית ונתן להם מעות, ולכן תובע את בעל הבית שישלם לו, וכנגדו טוענים הפועלים שהחנווני לא נתן להם מעות, ומשום כך גם הם תובעים את בעה"ב שישלם להם את שכרם, שהרי לא קיבלו את שכרם מן החנווני —

דעת תנא קמא שהחנווני נשבע שאכן נתן לפועלים מעות, ונוטל מבעל הבית סלע תמורתם, וגם הפועלים נשבעים שלא קיבלו

דאורייתא את שנגדו.

23. ובפורת יוסף הוסיף, שקושיית הגמרא היא מפני שרבי סובר בשבועות מז — ב כשיטת בן ננס, וכן מה דמקשה לקמן לימא מתני' דלא כסומכוס הוא משום שבריש פרק הפרה סתם רבי כסומכוס.

הכוונה שהמוכר לא יודע משום שאף אם הוא יודע אינו נאמן וכמו שביארנו בפנים. אך התוס' השאירו את הגירסה כלפנינו, משום שלשיטתם שאלת הגמרא היא שהמוכר יהיה 'עד המסייע' [עיין בהערה הקודמת], ולפי זה אם העד יודע מי נתן את הכסף מדעתו, שפיר נאמן לפטור משבועה את אותו שמסייע לו, ולחייב בשבועה

תפוסים בטלית, כל אחד נחשב מוציא מחבירו ועליו להביא ראיה, ואם כן עלינו להניח את הטלית עד שאחד מהם יביא ראיה⁽²⁷⁾, ואילו במשנתנו מבואר שחולקים?

ומתרצינן: **האי מאי!** אף על פי שאי אפשר להעמיד את משנתנו כסומכוס אבל כרבנן אפשר להעמידה —

שהרי **אי אמרת בשלמא רבנן** אם נעמיד את משנתנו כשיטת רבנן, אם כן יש לחלק ולומר דדווקא **התם** גבי מחליף פרה בחמור, **דלא תפסי תרוייהו** שאין שניהם תפוסים בוולד — **לכן אמרו רבנן 'המוציא מחבירו עליו הראיה'** שהרי יש כאן 'מוחזק' ויש כאן 'מוציא'.

אבל **הכא** גבי שנים אוחזין בטלית, לא שייך לומר המוציא מחבירו עליו הראיה, משום **דתרוייהו תפסי** שהרי שני הבעלי דינים תפוסים בטלית, ובמקרה זה מודים רבנן

אמת הוא שלכל אחד יש חצי טלית,⁽²⁴⁾ וכן במקח וממכר יתכן שהמוכר נתרצה לשניהם והתכוון להקנות לכל אחד חצי טלית, ונמצא שאמת הם נשבעים].⁽²⁵⁾

ועתה ממשיכה הגמרא לדון בדברי המשנה: **לימא מתניתין** לכאורה משנתנו שנפסק בה דין חלוקה היא — **דלא כסומכוס, דאי כסומכוס האמר ממון המוטל בספק חולקין בלא שבועה** דהרי שיטת סומכוס היא שכל ממון המוטל בספק חולקים אותו ללא שבועה⁽²⁶⁾, ואילו במשנתנו מבואר שחייבים הם להשבע קודם חלוקה.

ומקשינן: **ואלא מאי** אלא מה יש לך לומר, שמשנתנו היא אליבא דרבנן החולקים על סומכוס — זה לא יתכן **דהא אמרי המוציא מחברו עליו הראיה** שהרי שיטת רבנן היא שממון המוטל בספק 'המוציא מחבירו עליו הראיה' — ולפי זה כאן כיון ששניהם

טענותיהם אחד מהם משקר שוב אין נשבעים.

25. ובתוס' [ד"ה לימא] הוסיפו שיתכן שגם בהוה אמינא ידעה הגמרא לחלק שכאן אפשר ששניהם הגביהו יחד, אלא שמכל מקום הקשתה כיון שיתכן שתהיה שבועת שוא אמאי נשבעין, ועל זה תרצה הגמרא דלא אמר בן ננס את דבריו אלא במקום שדאי תהיה שבועת שוא.

26. ובביאור דברי סומכוס והשיטות בדבריו יעוין בהקדמה.

27. כן הוא בשמ"ק בשם הריצב"ש בביאור שיטת רש"י,

24. עפ"י רש"י, אלא שרש"י הוסיף שכל אחד סבור שהוא הגביה תחילה ולכן טוען כולה שלי. ובגרעק"א ובמהר"ם ש"ף וכן בנחלת דוד הקשו מדוע הוצרך רש"י להוסיף זאת, דהרי כדי לבאר שאין כאן שבועת שקר די במה שיתכן שהטלית של שניהם. ותירץ הגרעק"א, דרש"י סובר דצריך שגם לפי טענותיהם השבועה יכולה להיות אמת, ומשום כך רק בגלל שאפשר לפרש שטועים בטענותיהם משום כך נשבעים, אבל אם לפי טענותיהם אחד מהם ישבע לשקר, אף שבמציאות יתכן שהשבועה אמת, אין נשבעים. והוכיח זאת הגרעק"א, שאם לא כן מדוע במקרה של בן ננס, אין אנו מזקקים את החנווני והפועלים להשבע על חצי מתביעתם, שהרי יתכן שהשבועה אמת, ובעל כרחך כיון שלפי

ומתרצינן: **אפילו תימא**, אפילו אם תאמר שמשנתנו היא אף אליבא ד**פומכוס** — יש לומר, **דכי אמר פומכוס** שכל דברי סומכוס אמורים, דווקא כשטענת התובע אינה ודאית אלא טוען **שמא**, וכן תשובת הנתבע אינה אלא טענת **שמא** — במקרה זה סובר סומכוס שחולקים בלא שבועה — שהרי אם אין הבעלי דינים יודעים בוודאות למי שייך הממון, האיך ישבעו.⁽²⁹⁾ אבל אם התובע טוען **ברי** [ודאי] לי שהחפץ שלי, וגם הנתבע משיב לו בטענת **ברי** — במקרה כזה **לא אמר** סומכוס שחולקים ללא שבועה.

ומקשינן: ולרבה בר רב הונא דאמר הסובר שמה שאמר **פומכוס** שממון המוטל בספק חולקים בלא שבועה, זהו **אפילו** כשטענת התובע היא **ברי** והתובע משיב **ברי** — **מאי איבא למומר** מדוע במשנתנו כתוב שעליהם להשבע, הרי בכל ממון המוטל בספק חולקים בלא שבועה.

ומתרצינן: **אפילו תימא פומכוס**, יתכן

ד[פלגין] לה שחולקים, ואין שייך כאן המוציא מחבירו, מכיון שכל אחד מהם תפוס בטלית ואינו נחשב 'מוציא', ומכל מקום חולקים רק **בשבועה** ואף שהחלוקה נובעת מכח תפיסתם בטלית, בכל זאת כיון שגם חבירו תפוס בטלית וצריך הוא לגבות ממנו את חלקו בטלית, משום כך עליהם להשבע!⁽²⁸⁾

אלא אי אמרת פומכוס אבל כשיטת סומכוס אי אפשר להעמיד את משנתנו, שהרי זה כל שכן —

השתא! ומה התם במחליף פרה בחמור **דלא תפסי תרוייהו**, שאף אחד מהם אינו תפוס בוולד — ובכל זאת אמר סומכוס שחולקין **בלא שבועה**, אם כן ודאי הוא, **שהכא**, בשנים אוחזין בטלית, **דתרוייהו תפסי לה**, ששניהם תפוסים בטלית, **לא כל שכן** שחולקים בלא שבועה — שהרי כיון שכל אחד יש לו תפיסה בטלית, יותר מסתבר לומר שיקבל את חלקו שתפוס בו בלא שבועה.

להוציא מחבירו ועליו הראיה, ומדוע עליהם להשבע?

ובתירוץ הגמרא כתב הרשב"א לבאר, דכיון ששניהם תפוסים בה עדין אין הטלית נחשבת למחולקת, והלכך יחלוקו בשבועה. וכונתו צריכה ביאור. ואולי כוונתו שהתרצן סובר שכל אחד מהם נחשב כתפוס בכל הטלית [ולא רק בחציה], ומשום כך כיון שמצב שניהם שוה לכן חולקים בשבועה, וצ"ע. — ועוד בביאור מחלוקת רש"י והרשב"א יעוין בקוב"ש ח"ב סימן ט'.

29. עפ"י רש"י

28. זהו שיטת רש"י בסוגיא, ולפי זה גם בהוה אמינא הגמרא הבינה שכל אחד תפוס בכל הטלית, אלא שבהוה אמינא הבינה הגמרא שכיון שחבירו גם תופס הוא נחשב למוציא, אף שגם הוא תפוס בה. ובמסקנא נתחדש שכיון שגם הוא תפוס בטלית שוב אינו נחשב למוציא ולכן חולקים — זהו תמצית שיטת רש"י.

אבל הרשב"א פירש את הסוגיה באופן שונה: והוא שבהוה אמינא הגמרא הבינה שכל אחד תפוס בחצי, ומשום כך הקשתה מדוע חולקים בשבועה, הרי כיון שכל אחד תפוס בחצי הרי הטלית כאילו נחלקה כבר, וכשחבירו תובע ממנו את אותו חצי הרי הוא בא

אדרבא! אם גבי מחליף פרה בחמור אמר סומכוס שחולקים בלא שבועה — קל וחומר שבשנים אוחזין בטלית עליהם לחלוק ללא שבועה שהרי —

ומה התם, במחליף פרה בחמור, שאף על פי⁽³⁴⁾ שמצד אחד יש סברא שיחלקו ללא שבועה, וכמו שאמרנו לעיל, משום דאיכא דררא דממונא למר ואיכא דררא דממונא למר,⁽³⁵⁾ שהספק ברור לפנינו אף ללא טענותיהם —

אך מצד שני, הרי יש שם סברא הפוכה לחייב בשבועה — שהרי אין שום צד לומר שלפי האמת הולד שייך לשניהם —

ואיכא למימר כולה למר, ואיכא למימר א-ג כולה למר, אלא או שכולו של האחד או שכולו של חבירו — ומסברא, במקום כזה יש לחייב שבועה,⁽¹⁾ שהרי כיון שרק אחד מהם דובר אמת, אם נחייב שבועה יתכן שהשקרן מביניהם ירתע מן השבועה ויודה לחבירו⁽²⁾ — ואף על פי כן, גם במקרה זה

שמשתנו היא אף אליבא דסומכוס, ואף על פי כן עליהם להשבע, משום דכי אמר סומכוס, שכל דברי סומכוס אמורים, רק היכא במקום דאיכא דררא דממונא,⁽³⁰⁾ שגם אם לא יטענו הבעלי דינים דבר יהיה ספק לפנינו, [כגון המחליף פרה בחמור וילדה, ואין ידוע מתי ילדה אם קודם ההחלפה או אחריה — שספק זה אינו נוצר מטענותיהם, אלא הספק מתעורר מאליו] — במקרה זה שיש ספק ברור לפנינו סברא היא לומר שחולקים בלא שבועה⁽³¹⁾, אבל היכא במקום דליכא דררא דממונא, שבלי טענות בעלי הדין לא מתעורר ספק [כגון בשנים אוחזין בטלית, שכל הספק נוצר מחמת שכל אחד טוען 'כולה שלי' — שהרי אם לא היו טוענים כלום לא היה ספק! ואף ששניהם תפוסים בטלית, אין מצב זה נחשב שיש ספק לפנינו, משום שיש לומר שהטלית שייכת לשניהם ומשום כך שניהם תפוסים בה.⁽³²⁾] — במקרה זה לא אמר סומכוס שחולקים בלא שבועה.

ומקשינן:⁽³³⁾ ולא קל וחומר הוא — הרי

34. עפ"י מהר"ם.

35. עיין היטב בהערה הבאה.

1. וכתבו התוס' [ד"ה ומה] שסברא זו היא רק אליבא דרבנן החולקים על בן ננס וסוכרים שגם במקום שאחד מהם בודאי ישבע שבועת שווא, משביעין אותם. דלשיטת בן ננס שבמקום שיש ודאי שבועת שווא אינם נשבעים, אם כן אדרבא, כיון שבהכרח אין החפץ שייך לשניהם, ואחד מהם ודאי משקר — אין לחייבם שבועה.

2. עפ"י פי' המהר"ם.

30. פירשנו את כל מהלך הגמרא לפי שיטת התוס', ושיטת רש"י בביאור הסוגיה יבואר לקמן בהערה

31. ובתוס' לקמן צז ב כתבו דטעמו של סומכוס הוא, שבמקום שיש דררא דממונא נחשבים שניהם למוחזקים בו, ולכך חולקים ללא שבועה, והסברא צ"ב. ועיין קוב"ש ח"ב סי' ט'.

32. עיין תוספות רבינו פרץ כאן.

33. ביארנו את מהלך הגמרא אליבא דפירוש התוס' וכמו שפירשו המהר"ם, ועיין בהערות לקמן.